

Araştırma Makalesi

Arkeolojik dönemler, Türk kültürü ve Batı medeniyetinde toplumsal cinsiyet gelişiminde en etkili enstrüman: Arp

Ayyüce Abay¹

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş: 08 Mayıs 2022
Kabul: 22 Haziran 2021
Online Yayın: 30 Haziran 2022

Anahtar Kelimeler

Arp
Çalgıların kökeni
Etnomüzikoloji
Müzikte cinsiyet
Toplumsal cinsiyet

2822-3195 / © 2022 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,
CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Öz

Bu çalışma, etnomüzikolojinin önemli bir çalışma alanı olan toplumsal cinsiyet ve müzik açısından önemli bir çalışmadır. Doğu ve batı kültüründe rastlanan arp çalgısının toplumsal cinsiyetçiliği nasıl etkilediği tarihsel süreçleri içerisinde ele alınmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Müziğin yaratımı ve icrasından kadının engellenmesinde birçok yanlış inanç ve düşüncenin arkeolojik bulgularda rastladığımız kadın ve arp uyumuna medeniyetin dönüşü, Türk kültüründe daha erken dönemlerde görülmektedir. Tebriz'deki minyatürler ve Osmanlıdaki el yazmaları bunların önemli örneklerdir. Ancak batı toplumunda kadının müzik alanına girmesinin işaretlerine 18. yy dan sonra rastlamakta olup, arp ve toplumsal cinsiyetçiliğin gelişimi uzun yıllar sürmüştür. Viyan Filarmoni Orkestrası'nın 1997'de ilk kadın müzisyenin aynı zamanda arp çalan birisi olması önemli bir aşamaya geçilmiştir. Arp, bir müzik aleti olmanın yanında toplumsal cinsiyet üzerine çok önemli etkisi olan bir araç olarak etnomüzikoloji araştırmalarına ışık tutmakta olduğu söylenebilir.

Makaleye atıf için

Abay, A., (2022). Arkeolojik dönemler, Türk kültürü ve Batı medeniyetinde toplumsal cinsiyet gelişiminde en etkili enstrüman: Arp. *Türk Müziği*, 2(1), 29-35. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10706740>

Giriş

Çalgıların nasıl ortaya çıktığı ile ilgili kuramlara bakıldığında şunlar söylenebilir. İnsan sonsuz bir ses kaynağı olan doğanın içine doğmuş ve etrafındaki seslerin etkisinde kalarak bu sesleri taklit etmeye çalışmıştır. Bu çabalar doğrultusunda, elbette uzun zaman içerisinde, çalgıları oluşturmaya ve onlardan ses çıkartmaya başlamışlardır. Tarih öncesi çağlarda gelişen müzik ve müziğin içinde olan çalgılar en etkili iletişim biçimlerinden olmuştur.

Müzik ile ilgili yazılı metinlerin olmadığı bu dönemlerdeki müziği, üretilen çalgıları hatta toplumsal kuralları anlamakta en önemli kaynak olan görsel malzemeler (taş duvarlara çizilen resimler), özellikle müzik çalgılarını tespit etmek ve tanımlamakta çok önemli bir yer tutmaktadır.

En eski ikonografik kaynaklar ışığında telli çalgılara ilk olarak milattan önce, Mezopotamya bölgesinde rastlanmıştır. Arp, lir, flüt gibi çalgıların, duvar resimlerinde, vazolarda tasvir edildiği müzisyenler, arkeolojik çalışmalar sayesinde günümüze gelmiştir (Şahin, 2019).

¹ Sorumlu Yazar: Yüksek lisans öğrencisi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde, Türkiye. E-mail: abay.ayyuce@icloud.com

Foto 1-2. Antik Medeniyetlerde Bazı Çalgılar ve Arp

Bazı mitolojilerde arp, tanrıçalarla ilişkilendiriliyordu. Anadolu’da Hititler’de görülen tek arp örneği Tanrıça İştâr’ın çaldığı arptır (Beşiroğlu, 2015). Osmanlılar dönemine (17.yy) ait bir el yazmasında Venüs gezegen elinde çeng olan bir kadın ile betimlenmiştir.

Milattan öncesinden günümüze gelen görsel kaynaklardan ve bilgilerden en çarpıcı olanı, arpı genellikle kadınların çalıyor oluşudur. 18. yüzyıldan itibaren kadınlar daha fazla özgürleşmesi sonucu müziğe entegrasyonları kaçınılmaz olmuştur. Nefesli çalgılar, sanatçının dudaklarına dokundukları için tartışma konusu haline gelmiştir. Keman veya viyola sanatçının omzuna ve yüzüne dokunduğu için geri planda bırakılmıştır. Pirinçten yapılan enstrümanlar kaba ve savaşçı erkeklerle ilişkilendirildiği için kadın çalgısı olmaktan çıkmıştır. Bütün bunlarla birlikte arp, bir kadının bacaklarını, kollarını veya omuzlarını açığa çıkarmadan veya fazla samimi görünmeden çalınabildi, narin sesleri sayesinde toplumun kadınlık vizyonuna ve ev ortamında sosyal müzik yapmaya çok uygun görülmüştür.

Kadının müzik sanat alanında etkinliği, arp gibi müstakil olarak çaldıkları enstrümanlarla ortaya çıkan, besteler, repertuarlar, müzikal etkinliklerle birlikte kadının toplumsal konumuna etkileri bakış açısıyla toplumsal cinsiyet bağlamında “Müzik ve Kadın” çalışma alanının doğmasına neden olmuştur. Müzikolojinin alt alanı olan organolojinin sadece kadınların çaldıkları çalgılar konusunun çalışılmaya başlanmasıyla toplumsal cinsiyet de çalışma konusu haline gelmiştir. Bu alandaki ilk çalışmalara Gelibolulu Mustafa Ali’nin 16.yy. da enstrümanları erkek ve kadınların çaldıkları enstrümanlar olarak sınıflandırmasıyla başlandığı söylenebilir (Beşiroğlu-Koçhan, 2008).

Araştırmanın Problemi

Bu çalışmanın problem durumu “Toplumsal cinsiyet normlarının, enstrüman seçimi ve çalgıların kimikleştirilmesi üzerine etkileri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda alt problemler şu şekildedir;

- Müziğin icrasında ve üretiminde cinsiyet faktörleri nelerdir?
- Müzik türlerinde cinsiyetçi yaklaşımlar nelerdir?
- Arp, toplumsal cinsiyet açısından kadınla nasıl ilişkilendirilir?

Yöntem

Bu çalışma betimsel tarama modeline dayalıdır. Bu doğrultuda öncelikle literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Konuya ilişkin benzer çalışmalar için Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan lisansüstü çalışmalar, kitaplar ve diğer bilimsel yayınlar (makale, bildiri vb.) taranmış ve incelenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma sürecinde yararlanılan ve konuya hizmet eden tez, kitap ve diğer bilimsel yayınlara yer verilmiş olup kısaca açıklanmıştır.

Şefika Şehvar Beşiroğlu ve Günay Koçhan’ın 2008 yılında Musiki Dergisi’nde yayınlanmış olan bir çalgı olan Çeng’in toplumsal cinsiyet üzerine değerlendirmesinden araştırma ile ilgili alıntılar ve tanımlamalar yapılmıştır, aynı zamanda inceleme noktasında araştırma için fikir oluşturmuştur. Bu çalışmada “müzik ve kimlik”, “müzikte cinsiyet” ve “müzik ve kadın” başlıklarında derin açıklamalar bulunmaktadır (Beşiroğlu ve Koçhan, 2008).

Dowd Timothy'nin *The Sociology of Music* adlı yazısında cinsiyetlerin müzik üzerindeki dağılımları, müzik üretiminde cinsiyetlerin farklılıkları gibi konular toplumsal açıdan incelenmiştir. Bu araştırma için fikir kaynağı olarak kullanılmıştır (Timothy, 2007).

Russ Hepworth-Sawyer, Jay Hodgson, Liesl King ve Mark Marrington'ın *Gender in Music Production* adlı kitabında yaşanan müzik üretiminde cinsiyet rollerinin farklılığı, endüstriyel açıdan ve sanatsal açıdan cinsiyetçi farklılıkların etkileri anlatılmıştır. Araştırmada bu kitaptan alıntılar ve tanımlamalar yapılmıştır (Hepworth-Sawyer, Hodgson, King & Marrington, 2020).

Georgina Born ve Kyle Devine'in *Music Technology, Gender, and Class: Digitalization, Educational and Social Change in Britain* adlı araştırmasında hem geleneksel müziğin hem de müzik teknolojisinin demografisine karşılaştırmalı olarak bakarak, çarpıcı bir çatallanmanın altı çizilmiştir. Bu tür çatallanmanın gelecekte Birleşik Krallık'ta cinsiyet ve sınıflar arasındaki ilişkiler için neye işaret ettiğini sorgulamışlardır. (Born & Devine, 2015).

Anna Rogers, *Sexism in unexpected places: An analysis of country music lyrics* adlı araştırmasında çokça üzerinde durulmamış country müziğinin varlığını ortaya koyarak cinsiyetçiliğin toplumun her alanında var olduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Bunu yapmak için kültür, cinsiyet ve müzik üzerine sosyolojik perspektiflerden geliştirilmiş bir bakış açısı kullanmış ve cinsiyetçi sözler için popüler country şarkılarını incelemiştir.

James D. Johnson, Mike S. Adams ve Leslie Ashburn, *Differential gender effects of exposure to rap music on African-American adolescents' acceptance of teen dating violence* adlı araştırmasında asıl olarak, şiddet içermeyen rap müziğe maruz kalmanın Afro-Amerikalı ergenlerin flörtlerindeki şiddet algıları üzerindeki etkilerini görmek istemiştir. Bunun için bir grup kadın ve erkek genci şiddet içermeyen rap müzikten ve kliplerden uzak tutmuşlardır. Sonuç olarak, cinsiyet ve videoya maruz kalma arasında önemli bir etkileşim olduğunu bulmuşlardır (Johnson, Adams, Ashburn, & Reed, 1995).

Veronica Doubleday, *Sounds of Power: An Overview of Musical Instruments and Gender* adlı makalesinde müzik aletleri ve cinsiyetle ilgili göze çarpan konuları ana hatlarıyla belirtmektedir. Cinsiyetlendirilmiş anlamların insanlar ve müzik aletleri arasındaki ilişkiler içinde inşa edildiğini göstermek istemiştir.

Müziğin İcrasında ve Üretiminde Cinsiyet

Müzik icrasında ve üretiminde uzun yıllar erkek egemen bir kültür oluşmuştur. Bu gerçeğin giderek daha fazla kabul görmesinden sonra ve bazı çeşitlendirme çalışmalarına rağmen, cinsiyet temsilinin genel olarak oldukça dengesiz kaldığı açıktır (Hepworth-Sawyer, Hodgson, King & Marrington, 2020). Müzik üretiminde cinsiyet kavramını açıklamak için müzik üretiminin daha geniş bağlamında cinsiyetin durumunu sunmak ve analiz etmek ve aynı zamanda alanın geleceği için potansiyel yönler önermek gerekmektedir. Bunun için endüstri liderlerinin, uygulayıcılarının ve akademisyen yazılarının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu genel araştırma ile sektördeki kadınlara ilişkin tarihsel ve bağlamsal bakış açılarını, röportajları, vaka çalışmalarını, bireysel görüşleri ve mevcut zorlukların ve değişim fırsatlarının bilinçli analizlerini kapsayan çok çeşitli örnekler bulabiliriz.

Müzik üretiminde ve icrasında var olan aşırı cinsiyet eşitsizliği araştırmalarda çok iyi belgelenmiştir. Araştırmacılar, kadınların yıllarca müzikten uzak tutulmalarını bazı sebeplere bağlamışlardır. Bunlar; müzikle bağlantılı alanlara erişim eksikliği (Björck, 2013), araçları veya teknolojiyi kullanamayacakları varsayımları gibi cinsiyetçi tutumlar (Clawson, 1999), kadınların bilgiye ve ağlara erişimini zorlaştıran bir "erkek kulübü" nün varlığı (Leonard, 2016) şeklindedir. Etnografik, izleyici, sahne ve mekân temelli araştırmalar, ötekileştirici yaklaşımları, kadınların özellikle elektronik müzik ve ağır metal gibi türlerde sanatçı olarak yeterince temsil edilmediğini göstermektedir. Ancak son zamanlardaki araştırmalarda, bu eşitsizlik meselesine daha endüstri temelli bir bakış açısıyla yaklaşan veriler bulunabiliyor. Akademik çalışmalara ek olarak sektör raporlarından veya medya makalelerinden ortaya çıkan bu veriler, kadınların telif ücretlerinden daha az kazandığını, radyoda daha az çalındığını, listelerde yeterince temsil edilmediğini, çevrimiçi çalma listelerinde vurgulanmadığını, daha kısa kariyerlere sahip olduklarını ve endüstride çok az sayıda önemli karar verme pozisyonunda bulunduklarını gösteriyor. Eğitim ve endüstride cinsiyete dayalı sonuçlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, özellikle eğitim ve eğitim politikalarındaki yapısal konuların, bu endüstrilerde başarılı olma becerilerine

sahip olan kişiler üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu göstererek, araştırmalara ekstra bir boyut katmıştır (de Boise 2017; Born ve Devine, 2015).

Müzik Türlerinde Cinsiyetçi Yaklaşım

Ataerkillik kavramının günümüzde çok yaygın olarak bilindiği söylenebilir. Mesajlarını yaymak için sosyal medya gibi yeni teknolojileri kullanan çok sayıda feminizm dalgası dünya çapında büyüdükçe, “ataerkillik” dünyanın bazı bölgelerinde yaygın bir terim haline geldi. Basitçe söylemek gerekirse, ataerkillik yapısal erkek gücüdür (Glick & Fiske, 2001). Erkekler için erkek oldukları için sistematik olarak ayrıcalık tanınmasıdır. Ataerkillik, müzikte olduğu gibi her alanda bulunabilir. Müzik de bu alanlardan biri olup, müzik toplum içindeki kimlik duygumuzun yapılanmasında önemli bir faktördür (Frith, 1996).

Müzik insan hayatında çok farklı şekillerde karşımıza çıkar. Bazen düğün veya cenaze gibi törenlerin bir parçasıdır. Diğer zamanlarda, bir kişinin müzisyen veya yönetmen olarak işinin bir parçasıdır. Yine de çoğu zaman müzik günlük hayatın bir parçasıdır. Örneğin, bir televizyon reklamının müzikle ifade edilmesi, kullandığımız birçok aracın içinde arka planda müzik duyulması, radyolar, eğlence amaçlı gece kulüpleri gibi bir çok yerde hayatımızın içindedir. Bu açılardan müziğin bir çağrışım sağlayıcı, duygu kontrolünü sağlayıcı ve özkimlik inşasına yardım eden bir araç olarak hizmet ettiği söylenebilir. Bu yönlerin ile müzik sosyal yapılar ve sosyolojik konuların da tam içindedir (Dowd, 2007). Örneğin, bir toplumun kodları aslında o toplumun müziğinde şifrelenmiştir denebilir. (Rogers, 2013). Toplumsal cinsiyet algıları açısından gelişmemiş toplumlarda müzik de bu açıdan değerlendirilmesi gereken önemli bir unsur olabilir. Özellikle, bazı müzikler cinsiyetçi olabilir ve potansiyel olarak dinleyicilerin cinsiyetçi ideolojileri desteklemesine neden olabilir. Şiddet içermeyen ancak cinsiyetçi tacize maruz kalan genç siyah kadınların, kendilerine yönelik şiddeti, bu tür tacizlere maruz kalmayan meslektaşlarına göre daha fazla kabul ettiği şeklinde araştırma bulguları bulunmaktadır (Johnson, Adams, Ashburn, & Reed, 1995). Başka bir araştırmada ise gangsta rap dinleyen erkeklerin gangsta rap dinlemeyen erkeklere göre kadınlarla ilişkilerini daha düşmanca kurdukları görülmüştür. Başka bir araştırmada; cinsel şiddet içeren ağır metal müzik hayranlarının, toplumun bağışlayıcı olmadığını ve şiddeti hak ettiklerini düşündükleri, bu nedenle ağır metal tutkunları diğerlerinden daha sık antisosyal ve pervasız davranışlarda bulundukları öne sürülmüştür (Wester, Crown, Quatman, & Heesacker, 1997).. (Wester, Crown, Quatman, & Heesacker, 1997). Bu tür bulgular, cinsiyetçi şarkı sözlerine maruz kalmanın, kişinin cinsiyetçi ideolojilere sahip olmasına neden olabileceğini düşündürmektedir.

Arp Çalgısının Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi

Arp, dünyanın en eski müzik aletlerinden biridir. İlk arplar av yayından geliştirilmiştir. M.Ö. 3000’li yıllara dayanan eski Mısır mezarlarının duvar resimleri avcı yayına çok benzeyen bir enstrümanı gösterilmektedir. Birçok arkeolojik bulguda Arp’a rastlanmıştır. Bugün Kudüs’ün yer aldığı bölgeye 100 km kuzeyde olan Jezreek vadisinde yer alan Megiddo şehrinde kaldırım taşları üzerinde de bulgulara rastlanmıştır (Braun, 1998).

Açılı arp, M.Ö. 1500 yıllarında Asya’dan Mısır’a gelmiştir. Düz bir kola açılı olarak birleştirilmiş parçalardan yapılmıştır. Muhtemelen saçtan veya bitki lifinden yapılmış teller, bir uçtan diğer uca kola bağlanmıştır. Teller, onları tutan düğümler döndürülerek ayarlanmaktadır (Loei, Yi-Yun, 2017). Arp, farklı adlarla anılmaktadır. Bunlardan biri Azerbaycan’da çeng (İran’da çang, Gürcistan’da çangidir) terimi olup, köşeli arp grubundadır. Arpın ilk örneklerinin Mezopotamya ve Mısır’da ya

Orta Çağ’da, iplerin (tellerin) gerginliğini arttırmak için kalınlıklar arttırılmıştır. Bakır ve pirinç gibi daha sert tel malzemeleri kullanılmış ve bu değişiklikler enstrümanın daha büyük hacim ve daha uzun süreli bir ton üretmesini sağlamıştır. Bu arpların resimleri birçok eski el yazmasında yer alır ve şekilleri bugün hala çalınan Kelt arplarından pek farklı değildir (University of Central Missouri, 2019).

İlk arplarda, sanatçıya farklı tuşlar sağlamak için mekanik cihazlar bulunmadığından, arpçılar, her parça için ihtiyaç duydukları telleri yeniden ayarlama ihtiyacı hissetmişlerdir. On yedinci yüzyılın ikinci yarısında, arpın sol tarafına bir sıra metal kanca yerleştirilmiştir. Sanatçı tek bir tele karşı bir kancayı elle çevirdiğinde, telin perdesi yarım adım yükselir. Modern pedalsız arplar, her bir tel için takıldığında çok iyi bir ton kalitesi üreten son derece gelişmiş kolları ile üretilmiştir. Kollar genellikle sol elle hareket ettirilir ve yetenekli sanatçılar değişiklikleri çok hızlı bir şekilde gerçekleştirmiştir. 1720’den bir süre önce, arpçıların daha geniş bir perde aralığına sahip bir enstrüman için artan talepleri karşılamak için

bir mekanizma geliştirilmiştir. Arpın tabanına yerleştirilmiş yedi pedal, perdeyi yarım adım yükseltebiliyordu. Bu sayede tek hareketli arp doğmuştur. Fransız Mahkemesinde Marie Antoinette tarafından kanıtlandığı gibi, tek hareketli arp 18. yüzyılın geri kalanında büyük popülerlik kazanmıştır. Bu döneme ait arplar, kabartma oymalarla muhteşem bir şekilde dekore edilmiş, bolca yaldızlı ve elle boyanmıştır. Müzik aleti olmalarının yanı sıra, çağın yaldızlı salonlarında sergilenmişlerdir (Your Classical, 2020). Müzik geliştikçe, popülaritesini korumak için arpın da çağa ayak uydurması gerektiği için, sadece sekiz majör ve beş minör tuşla sınırlandırılmak yerine, arpın tüm tuşlarda çalınabilmesi hayati bir önem kazanmıştır.

Arpın Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadınla Özdeşleştirilmesi

Kadının orkestra müzisyeni olarak engellerin temeline bakıldığında; kadın bedeninin cazibesine ilişkin toplumsal inanç ve gelenekler, fizyolojik olarak yetersiz olabileceği düşüncesi, kadının enstrüman çalmasının çirkin olarak görülmesi sayılabilir (Doubleday, 2008). Piyano, arp ve gitar, 19. yüzyılda Kuzey Amerika'da şarkı söyleyenlere eşlik etmek için kullanılabilecekleri ve zarafet portresine müdahale eden hiçbir yüz eforu veya vücut hareketi gerektirmeyen uygun kadınsı enstrümanlar olarak kabul edilmiştir. Bu sayede ilk kadın arp müzisyeni ortaya çıkmıştır. Kadın besteciler ve icracılar, çeşitli kadın kulüpleri ve müzik kulüplerinden destek almıştır. Müzik eğitimi alan kadınlara da burs desteği sağlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında çok sayıda erkek müzisyenin göç etmesiyle birlikte, nihayet kadınların yerleşik orkestralara katılmasına izin verildiği görülmektedir. 1997 yılında Viyana Filarmoni Orkestrası ilk kadın arpçıyı isteksizce üyeliğe kabul ettiği görülmektedir (Doubleday, 2008).

Toplumsal Cinsiyet Normları ve Arp

Toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farklı bir kavram olduğu, kültür tarafından belirlenen bir olgu olduğu söylenebilir. Müziğin kültür ürünü olduğu savunan etnomüzikolojinin çalışma alanıdır. 1970 yıllarda artan feminist hareketlerle birlikte müzik ve cinsiyet konusu da etnomüzikoloji alanında çalışılmaya başlanan önemli konular arasında yerini almıştır. Kültür ve müziğin yaratımı ve icrasındaki kadın rolü ile birlikte bunun yine kültüre ve topluma etkileri irdelenmeye başlanmıştır. Arp ya da çengin kadına özgü bir çalgı olduğu farklı kültürlerde görülmeye başlanmıştır. 14. yy'daki Tebriz'deki minyatürlerde , 17 yy daki Osmanlı'da bir el yazmasında Venüs gezegenin betimlenmesinde rastlanmıştır. Bu durum Türk kültüründe müzik ve kadın araştırmaları için önemli bulgulardır. Çeng çalma kavramı Osmanlı'da kadın ile özdeşleşmiştir. Fars ve Türk şiirinde Venüs dans ederken çalınan çalgı çengdir. Osmanlı'da harem ile ilgili betimlemelerde de çenge rastlanmaktadır (Beşiroğlu, ve Koçhan, 2008).

Batı medeniyetinde de arp ile ilgili bulgulara rastlanmaktadır. Sophia Dussek'in ilk arp bestecisi olduğu düşünülmektedir. Ancak kendisi yerine kocasının eserleri yazdığı karşımıza çıkmaktadır. Fransız toplumunda arpın bir salon çalgısı olduğu görülmektedir. Kadınların kendi yeteneklerini göstermeleri açısından 18. yy arp ve piyano bir araç olarak kullanılmıştır. Dorette Scheidler Spohr, bu dönemde akılda kalan önemli kadın virtüözlerdendir. 20.yy daartık arp salon müziğinin bir standart haline gelmiştir. Lotus Magazine dergisinin 1913 yılında yayınlana bir makalede arpın kadınlar için uygun bir enstrüman betimlemesi oldukça önemlidir. Bu durum arp ve cinsiyetçilik açısından tescillendiği olay ise Viyan Filarmoni Orkestrası'nın 1997'de ilk kadın müzisyenin aynı zamanda arp çalan birisi oluşudur (Your Classical, 2020).

Sonuç

Bu çalışma, etnomüzikolojinin önemli bir çalışma alanı olan toplumsal cinsiyet ve müzik açısından önemli bir çalışmadır. Doğu ve batı kültüründe rastlanan arp çalgısının toplumsal cinsiyetçiliği nasıl etkilediği tarihsel süreçleri içerisinde ele alınmıştır. Müziğin yaratımı ve icrasından kadının engellenmesinde birçok yanlış inanç ve düşüncenin arkeolojik bulgularda rastladığımız kadın ve arp uyumuna medeniyetin dönüşü, Türk kültüründe daha erken dönemlerde görülmektedir. Tebriz'deki minyatürler ve Osmanlıdaki el yazmaları bunların önemli örneklerdir. Ancak batı toplumunda kadının müzik alanına girmesinin işaretlerine 18. yy dan sonra rastlamakta olup, arp ve toplumsal cinsiyetçiliğin gelişimi uzun yıllar sürmüştür. Viyan Filarmoni Orkestrası'nın 1997'de ilk kadın müzisyenin aynı zamanda arp çalan birisi olması önemli bir aşamaya geçilmiştir. Arp, bir müzik aleti olmanın yanında toplumsal cinsiyet üzerine çok önemli etkisi olan bir araç olarak etnomüzikoloji araştırmalarına ışık tutmakta olduğu söylenebilir.

İncelenen araştırmalar ve bilimsel yazılar ışığında, çalgı ve cinsiyet arasındaki ilişkinin erkek egemen toplumların zamanla oluşturduğu bir olgu olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmadan elde ettiğimiz sonuçlar; cinsiyetin enstrüman seçimi üzerinde bir etkisi olmadığı, kadınların ve erkeklerin toplumsal normların etkisinde kalarak seçimlerinin yönlendiğidir.

Araştırmadan elde ettiğimiz bilgiler ışığında sanatsal anlamda ve müziğin endüstriyel boyutunda kadınlara karşı cinsiyetçi bir yaklaşımın olduğu açıkça söylenebilir. Bu araştırmanın arp özelinde yapmasının asıl sebebi ise diğer enstrümanların tarihsel süreçte kadınlar tarafından kullanımının kısıtlı olmasıdır. Arp ise kadın bedeni ve benzer sebepli diğer engelleri aşarak kadınlar için uygun görünen bir enstrüman olarak kaynaklarda belirtilmiştir. İlgili literatür genel olarak değerlendirildiğinde; kadın, arp ve cinsiyet üzerine yeterli sayıda araştırma olmadığı görülmektedir. Bu alandaki araştırmalar, farklı boyutları ile ele alınabilir.

Kaynakça

- Beşiroğlu, Ş. Ş.; Koşan G., (2008). Çeng: Bir Çalgının Toplumsal Cinsiyet Üzerinden Kadın Simgesi Olarak Kuzey Hint, Timur ve Osmanlı Saraylarındaki Görsel Malzemeler Üzerinden Değerlendirilmesi, *ICANAS 9/1*, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara, 127-139.
- Björck, C., (2013). A Music Room of One's Own: Discursive Constructions of Girls only Spaces for Learning Popular Music, *Girlhood Studies* 6(2), 11-29.
- Braun, J., (1998). The Earliest Depiction of a Harp (Megiddo late 4. mill B. C.): Effects on Classical and Contemporary Cultures, *Ellen Hickmann ve Ricardo Eichmann (ed.). Studien zur Musikarchäologie 1: Orient-archäologie* 6, Rahden/Westf.: Leidorf. 5-10.
- Clawson, M. A., (1999). When Women Play the Bass: Instrument Specialization and Gender Interpretation in Alternative Rock Music, *Gender & Society* 13(2), 193-210.
- De Boise, S., (2017). Gender Inequalities in Higher Music Education: Comparing the UK and Sweden, *British Journal of Music Education* 35 (1), 23-41.
- Doubleday, V., (2008). Sounds of power: Musical instruments and gender, *Ethnomusicology Forum*, 17(1), 3-39.
- Dowd, Timothy J., (2007). *The sociology of music. 21st Century Sociology: A Reference Handbook*. (Edited by Clifton D. Bryant and Dennis L. Peck v.2), içinde (pp. 249-260). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dumbrill, R. (2008). Antik Mısır'da müzik (Çeviren: Hamdi Akyol). Z Dergisi. Web sitesi: <https://www.zdergisi.istanbul/makale/antik-misirda-muzik-330>
- Glick P., and Fiske, S.T., (2001). Ambivalent sexism, *Advances in experimental social psychology*, v.33, 115-188.
- Hepworth-Sawyer, R., Hodgson, J., King, L. and Marrington, M., (2020). Introduction, *Gender in Music Production* (p. 1). Routledge: A Focal Press Book.
- Johnson, J. D., Adams, M. S., Ashburn, L. and Reed, W., (1995). Differential gender effects of exposure to rap music on African-American adolescents' acceptance of teen dating violence, *Sex Roles*, v.33, 597-605.
- Leonard, M., (2016). Girls at work: gendered identities, sex segregation and employment experiences in the music industries, In J. Warwick and A. Adrian (eds.), *Voicing Girlhood in Popular Music: Performance, Authority, Authenticity* (pp. 37-55). New York: Routledge.
- Loei, Y. (2017), *The Use of Harp in Early Seventeenth-Century Italy*. The Faculty of The Jacobs School of Music, Indiana University.
- Rogers, A., (2013). Sexism in unexpected places: An analysis of country music lyrics, *Undergraduate Research Journal*.
- Şahin, M. (2019). Arkeolojik çağlarda Anadolu ve çevre kültürlerde arp – lir çalgılarının oluşum ve gelişim süreci. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara
- University of Central Missouri. (2019). The Harp: History of the Harp [Veri dosyası] <https://ucmolis.libguides.com/c.php?g=963473&p=6960868> adresinden edinilmiştir.
- Wester, S. R., Crown, C. L., Quatman, G. L., and Heesacker, M., (1997). The influence of sexually violent rap music on attitudes of men with little prior exposure. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 497-508.
- Your Classical. (2020). Why does the harp conjure such strong stereotypes? [Veri dosyası]. <https://www.yourclassical.org/story/2020/01/24/gender-norms-harp> adresinden edinilmiştir.

Fotoğraf Linkleri

Foto 1. <https://www.radyohiras.com/antik-donemde-kadin-ozanlar-vardi/>

Foto 2. <https://www.zdergisi.istanbul/makale/antik-misirda-muzik-330>

The most influential instrument for gender development in archaeological periods, Turkish culture and western civilization: harp

Abstract

This study is an important study in terms of gender and music, which is an important study area of ethnomusicology. How the harp instrument, which is found in eastern and western cultures, affects social sexism has been discussed in its historical processes. In the research, document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. The return of civilization to the harmony of women and harp, which we encounter in archaeological findings, of many false beliefs and thoughts in the prevention of women from the creation and performance of music is seen in Turkish culture in earlier periods. Miniatures in Tabriz and manuscripts in the Ottoman Empire are important examples of these. However, after the 18th century, the signs of women's entry into the field of music in western society were encountered, and the development of the harp and social sexism took many years. The Viyan Philharmonic Orchestra's first female musician in 1997, who also played the harp, has reached an important stage. It can be said that the harp, besides being a musical instrument, sheds light on ethnomusicology studies as a tool that has a very important effect on gender.

Keywords: Harp, gender, origin of instruments, gender in music, ethnomusicology.

